

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-74>

УДК 658.14/.17:005.52

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ANALYSIS OF THE FINANCIAL CONDITION AND FINANCIAL RESULTS AS A TOOL FOR EVALUATING THE EFFICIENCY OF THE ENTERPRISE

Проскуріна Неля Миколаївна

доктор економічних наук, професор,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8674-1720>

Гнідкова Анастасія Вікторівна

Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5036-1603>

Proskurina Nelya, Hnidkova Anastasiia
Zaporizhzhia National University

У статті досліджено використання аналізу фінансового стану та фінансових результатів підприємства як інструменту оцінки ефективності його діяльності. Розглянуто основну мету та завдання аналізу фінансового стану та фінансових результатів підприємства. Досліджено основні напрями використання інформації, щодо господарської діяльності підприємства, для проведення діагностики його фінансового стану. Проаналізовано фінансово-економічні показники діяльності підприємства: показники ліквідності, показники фінансової стійкості, коефіцієнти рентабельності та ділової активності, що характеризують фінансовий результат діяльності підприємства. Встановлено, що при проведенні аналізу фінансового стану та фінансових результатів підприємства, формується інформаційна база, що виступає основою для подальшого прийняття ефективних управлінських рішень.

Ключові слова: аналіз, фінансовий стан, фінансові результати, фінансові показники, ефективність, інструменти, підприємство.

The article investigates the use of analysis of the financial condition and financial results of the enterprise as a tool for assessing the effectiveness of its activities. The purpose of the article is to study the theoretical aspect of the analysis and evaluation of the financial condition and financial results of the enterprise, systematization of directions for improving the mechanism of its implementation, in order to obtain qualitative research results that will lead to an increase in the efficiency of the enterprise and the development of its financial and economic system. Evaluation of the current and future financial condition of the enterprise, its financial results, which are expressed in such indicators as financial stability, solvency, business activity, profitability, etc., determines the general conditions for the functioning and development of the enterprise, the adoption of necessary management decisions, is a fundamental prerequisite for the competitiveness of the subject, its existence in the market. In general, the relevance of the issue under consideration is due to its importance in enterprise management. The methodological basis of the study is general scientific methods – the method of generalization, comparison and description, methods of systematization of data to determine the directions of improving the efficiency of enterprise development. The main purpose and objectives of the analysis of the financial condition and financial results of the enterprise are considered in the article. The main directions of using information on the economic activity of the enterprise for diagnostics of its financial condition are analyzed. It analyses financial and economic indicators of activity of an enterprise: liquidity indicators, indicators of financial stability, profitability and business activity coefficients, which characterize the financial result of activity of an enterprise. It is established that when analyzing the financial condition and financial results of the enterprise, an information base is formed, which serves as the basis for further effective management decisions. It is determined that the simultaneous use of various financial indicators of the analysis of the financial condition and performance results allows a more objective and comprehensive assessment of the efficiency of the enterprise.

Keywords: analysis, financial condition, financial results, financial indicators, efficiency, tools, enterprise.

Постановка проблеми. В умовах сучасної ринкової економіки діяльність суб'єктів господарювання вимагає постійної перевірки та оцінки фінансових явищ, які можуть змінюватися під впливом, як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Однією з умов ефективної діяльності підприємства виступає вміння швидкого реагування на поточні зміни, яке можливо втілити за допомогою проведення аналізу фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства, у разі необхідності, удосконалення механізму його проведення та якісному обґрунтуванні його результатів. Оцінка поточного та майбутнього фінансового стану підприємства, його фінансових результатів, які виражаються у таких показниках як фінансова стійкість, платоспроможність, ділова активність, рентабельність, тощо, визначає загальні умови щодо функціонування та розвитку підприємства, прийняття необхідних управлінських рішень, є фундаментальною передумовою конкурентоспроможності суб'єкта, його існування на ринку. Загалом, актуальність розглянутого питання обумовлено його важливістю в управлінні підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню теоретичного аспекту проведенню аналізу фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства присвячено ряд робіт як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Значний внесок у дослідженні даного питання було здійснено такими вченими-економістами: Аверіною М. Ю. [1], Безбородовою Т. В. [2], Загородньою О. М., Серединською В. М. [3], Косаревою І. П., Хохловим М. П., Бірюковою В. В. [4], Лук'яновою В. В., Лабунцем О. О. [5], Юрієм Е. О. Руснаком Т. В. [6], Юнацьким М. О. [7].

Теоретичним основам поняття «фінансового стану підприємства», можливим способам проведення оцінки та аналізу фінансового стану й фінансових результатів діяльності підприємства присвячені праці Косаревої І. П., Хохлова М. П. та Бірюкової В. В. [4]. Дослідження економічної сутності, завдань і необхідності, основних показників оцінки та прийомів аналізу фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства висвітлено в працях Аверіної М. Ю. та Безбородової Т. В. [1; 2]. Юрієм Е. О. та Руснаком Т. В. було запропоновано власне трактування фінансового стану підприємства, виявлено проблеми управління у даному розрізі та запропоновано шляхи вдосконалення [6]. Питання прогнозування майбутніх показни-

ків фінансового стану підприємства та його фінансових результатів, у розрізі обрання інструментів, які застосовуються при аналізі даної категорії, змістовно подано у роботах Юнацького М. О. [7]. Лук'яновою В. В., Лабунцем О. О. були розглянуті основні методи та завдання фінансової діагностики, встановлено її основну мету [5]. У свою чергу, Загородна О. М. та Серединська В. М. у своїх працях відобразили схематичну модель діагностування фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства, за допомогою якої спостерігається підвищення рівня якості управлінських рішень та збільшення ефективності діяльності підприємства [3].

Тобто, проаналізовані дослідження науковців, праці яких присвячені даній тематиці, виявляють факт необхідності удосконалення розробок у розрізі використання аналізу фінансових показників діяльності підприємства як інструменту оцінки ефективності його діяльності та зумовлюють формування мети даної статті.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дане дослідження, базуючись на проаналізованих працях вчених-економістів [1–7], супроводжується припущенням, щодо необхідності більш детального розгляду варіативної складової запропонованих інструментів аналізу фінансового стану та фінансових результатів, відповідно до особливостей діяльності окремих підприємств, які зумовлюють підвищення якості прийняття управлінських рішень, що у свою чергу призводить до загального підвищення ефективності діяльності підприємства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті виступає дослідження теоретичного аспекту проведення аналізу та оцінки фінансового стану та фінансових результатів підприємства, систематизації напрямків удосконалення механізму його проведення, з метою отримання якісних результатів дослідження, які призведуть до підвищення ефективності діяльності підприємства та розвитку його фінансово-господарської системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна економічна теорія та практика налучає значну кількість методів, які дозволяють різнобічно оцінити ефективність діяльності підприємства. Основним інструментом для вивчення та визначення аспекту ефективності виступає аналіз фінансового становища та фінансових показників підприємства.

Аналіз фінансових показників зосереджує свою увагу насамперед на вивченні фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства, використовуючи низку методів і когнітивних інструментів, розроблених для цієї мети [5]. Основним джерелом інформації для його проведення виступає фінансова звітність, яка є показником майнового і фінансового становища суб'єкта господарювання.

Найбільш поширеним методом аналізу фінансового стану та фінансових результатів підприємства є традиційний метод аналізу – коефіцієнтний метод. Основою його оцінки виступають фінансові коефіцієнти, які є інструментом узагальнення фінансової інформації, що міститься у фінансовій звітності. Окремі показники відрізняються один від одного, зокрема, структурою чи інтенсивністю впливу факторів. На практиці це передбачає загальний поділ показників на: синтетичні та аналітичні [3].

Основою побудови та функціонування синтетичних показників є широкий набір факторів і подій, що формують їх рівень, на відміну від аналітичних, які містять їх невеликий набір. При дослідженні загального фінансового стану підприємства використовують перш за все першу групу показників – синтетичні показники.

Традиційний коефіцієнтний аналіз часто використовується в оцінці фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства через простоту обчислення та можливість інтерпретацію показників, однак щодо нього висуваються деякі застереження. Аналіз окремих напрямків діяльності підприємства в контексті загальної оцінки фінансового стану може бути ускладненим, коли різні групи показників характеризуються протилежністю оцінок, які діагностують фінансовий стан та фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання. Це ускладнює застосування коефіцієнтного аналізу на практиці. Одним з рішень цієї проблеми може бути використання синтетичного показника, який здатний дати комплексну оцінку, або використання методів, які включають дискримінаційні моделі, дозволяючи більш однозначно визначити фінансовий стан та фінансові результати діяльності підприємства, а у результаті й оцінити ефективність діяльності підприємства.

Загалом, фінансові показники коефіцієнтного методу виступають носієм інформації, яка дозволяє вчасно відслідковувати зміни в

господарській діяльності підприємства. Саме їх широкий спектр, дозволяє діагностувати ознаки поліпшення чи погіршення фінансового становища підприємства, визначити сильні та слабкі сторони фінансового становища суб'єкта господарювання. Зазвичай для дослідження використовуються показники великої інформаційної ємності [7].

При аналізі фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства визначальне місце займають традиційні фінансові показники в області фінансової ліквідності, операційної ефективності, заборгованості та прибутковості (рис. 1). Даний набір показників характеризує різні сфери діяльності підприємства та дозволяє комплексно оцінити фінансове становище підприємства. У свою чергу, слід зазначити, що представлені показники, у процесі дослідження, об'єднує дискримінаційний аналіз [4].

Показники фінансової ліквідності підприємства є одним із особливо важливих напрямків аналізу діяльності підприємства, оскільки саме вони інформують керівництво та дозволяють визначити, чи має суб'єкт господарювання здатність своєчасно розраховуватися за короткостроковими зобов'язаннями, а саме даний фактор визначає платоспроможність і можливість подальшого функціонування господарюючої одиниці. На практиці для оцінки фінансової ліквідності підприємства найчастіше використовують такі коефіцієнти: коефіцієнт поточної фінансової ліквідності, коефіцієнт підвищеної фінансової ліквідності, коефіцієнт ліквідності грошових коштів, чистого оборотного капіталу. У свою чергу проблеми, пов'язані з даним показником є проявом певного кризового становища підприємства, яке може призвести до його неплатоспроможності. Негативні наслідки дефіциту фінансової ліквідності зобов'язують відводити фінансовій ліквідності важливе місце в короткостроковому фінансовому управлінні підприємства. Таким чином, слід враховувати, що наявність чи відсутність можливості своєчасно погасити поточні зобов'язання має істотний вплив на оцінку ефективності діяльності підприємства.

Оцінка фінансової ліквідності доповнюється аналізом чистого оборотного капіталу. Позитивний чистий оборотний капітал слід розглядати як ліквідний резерв, який допомагає підтримувати фінансову ліквідність підприємства, особливо у разі труднощів або несвоєчасної оплати. Низький рівень чистого оборотного капіталу підкреслює його

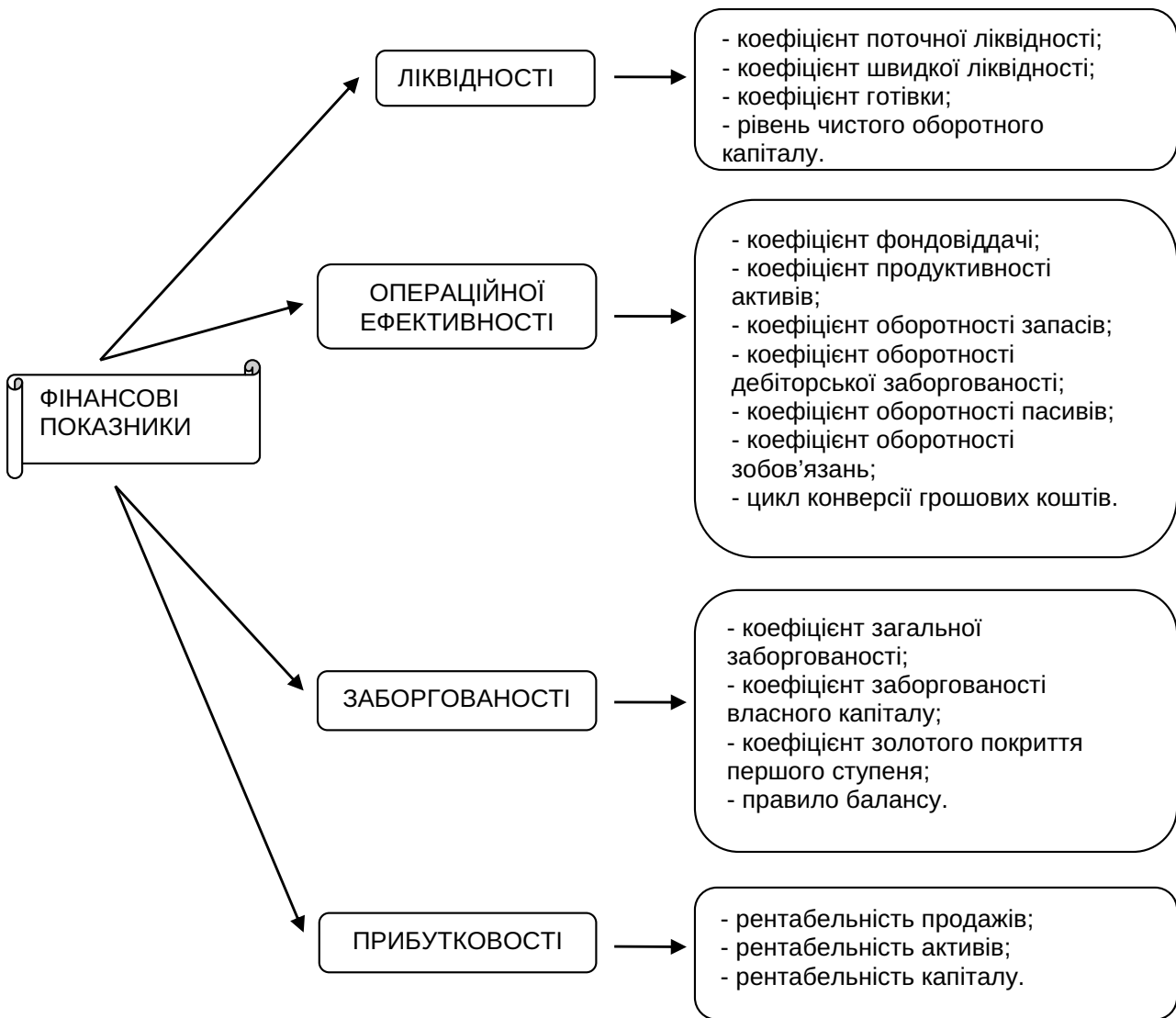

Рис. 1. Фінансові показники, які дозволяють комплексно оцінити фінансове становище підприємства

меншу залученість в діяльність компанії, що негативно впливає на оцінку фінансової ліквідності, а також призводить до зниження доходів від реалізації через її недостатній рівень.

Одним із критеріїв оцінки ефективності діяльності підприємства виступає й аналіз заборгованості. Слід зазначити, що незалежно від оцінки фінансової ліквідності підприємства, заборгованість є не менш важливим і цілеспрямованим напрямом аналізу діяльності підприємства. Аналіз боргу полягає в основному в оцінці рівня власного капіталу та залученні зовнішнього капіталу в діяльність компанії, а також ступеню впливу структури заборгованості на можливу норму прибутку. Коефіцієнти заборгованості використовуються для оцінки рівня та структури

заборгованості підприємства, інформують про джерела фінансування використовуваних у діяльності активів. До найважливіших показників, що відносяться до цієї групи, належать: коефіцієнт загальної заборгованості, коефіцієнт заборгованості власного капіталу, коефіцієнт золотого покриття першого ступеня, правило балансу.

Ще одним з інструментів аналізу фінансового стану та фінансових результатів підприємства є аналіз операційної ефективності. Аналіз операційної ефективності полягає в оцінці ефективності управління наявними ресурсами, що знаходяться у розпорядженні підприємства, а також в оцінці ефективності реалізованих господарських процесів, вимірюваним результатом яких є отримуваний дохід від реалізації. До найбільш викорис-

товуваних показників даного напрямку належать: коефіцієнт фондоддачі, коефіцієнт продуктивності активів, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності запасів, коефіцієнт оборотності зобов'язань, коефіцієнт оборотності пасивів, цикл конверсії грошових коштів.

Основною метою ведення підприємницької діяльності підприємством є забезпечення прибутковості його діяльності. Ефективність діяльності компанії вимірюється за допомогою коефіцієнтів рентабельності, які інформують про норму прибутку, досягнуту від обороту, використаних активів або власного капіталу. Показники рентабельності також використовуються для вимірювання та оцінки діяльності компанії, дозволяють виміряти ефективність управління ресурсами, задіяними в діяльності компанії. Враховуючи той факт, що результат діяльності підприємства може мати форму прибутку чи збитку, результативність підприємства може бути джерелом інформації про його загальне фінансове становище. Класичний аналіз коефіцієнтів прибутковості найчастіше включає такі показники: рентабельність продажів, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу.

Висновки. Викладені міркування та результати дослідження доводять, що аналіз фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства можна успішно використовувати як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. Що стосується оцінки ефективності діяльності окремих сфер підприємства, керівництво підприємства може використовувати відносно невелику кількість фінансових показників, цей факт не полегшує і не впорядковує процес оцінки загального фінансового становища підприємства, але змушує свідомо підходити до обрання найважливіших та найвлучніших фінансових показників, які використовуються в точковому аналізі. Слід також зазначити, що одночасне використання різних фінансових показників аналізу фінансового стану та результатів діяльності дозволяє більш об'єктивно та комплексно оцінити ефективність діяльності підприємства. Крім того, обрання правильних інструментів фінансового аналізу для оцінки ефективності діяльності підприємства можна успішно використовувати також для моніторингу фінансової ситуації в заданому часовому горизонті, а також у просторовому розташуванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аверіна М. Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 9. С. 92–100.
2. Безбородова Т. В. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану. *Економіка. Управління. Інновації*. 2014. № 1 (11). С. 1–7.
3. Загородна О. М., Серединська В. М. Формування механізму діагностики фінансового стану підприємства. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні* : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 233–235.
4. Косарева І. П., Хохлов М. П., Бірюкова В. В. Дослідження теоретичних основ фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 19. С. 101–106.
5. Лук'янова В. В., Лабунець О. О. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його поліпшення. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 2 (07). С. 66–69.
6. Юрій Е. О., Руснак Т. В. Шляхи покращення фінансового стану підприємства в сучасних умовах. *Економіка і суспільство*. 2018. № 16. С. 560–565.
7. Юнацький М. О. Огляд сучасних методів прогнозування фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6232>.

REFERENCES:

1. Averina M. Yu. (2012) Analiz ta otsinka finansovoho stanu pidpriemstva: shliakhy pokrashchennia [Analysis and evaluation of the financial condition of the enterprise: ways to improve]. *Aktualni problemy ekonomiky – Current problems of the economy*, 9, 92–100. (in Ukrainian)
2. Bezborodova T. V. (2014) Sutnist ta neobkhidnist analizu finansovoho stanu [The essence and necessity of financial condition analysis]. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii – Economics. Management. Innovations*, 1 (11), 1–7. (in Ukrainian)
3. Zagorodna O. M., & Seredynska V. M. (2019) Formuvannia mekhanizmu diahnostyky finansovoho stanu pidpriemstva [Formation of a mechanism for diagnosing the financial condition of the enterprise]. *Stan i perspektyvy*

rozvytku oblikovo-informatsiinoi systemy v Ukraini: materialy V mizhnar. nauk.-prakt. konf. – State and prospects of development of accounting and information system in Ukraine: materials of V international scientific-practical conference (Ternopil, December, 27th, 2019). pp. 233–235. Ternopil: TNEU. (in Ukrainian)

4. Kosareva I. P., Khokhlov M. P., & Biryukova V. V. (2018) Doslidzhennia teoretychnykh osnov finansovoho stanu pidpriemstva [Research of theoretical foundations of the financial condition of the enterprise]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*, 19, 101–106. (in Ukrainian)

5. Lukyanova V. V., Labunets O. O. (2018) Diahnostyka finansovoho stanu pidpriemstva ta shliakhy yoho polipshennia [Diagnostics of the financial condition of the enterprise and ways to improve it]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk – Priazovsky Economic Bulletin*, 2 (07), 66–69. (in Ukrainian)

6. Yuriy E. O., Rusnak T. V. (2018) Shliakhy pokrashchennia finansovoho stanu pidpriemstva v suchasnykh umovakh [Ways to improve the financial condition of the enterprise in modern conditions]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society*, 16, 560–565. (in Ukrainian)

7. Yunatsky M. O. (2018) Ohliad suchasnykh metodiv prohnozuvannia finansovoho stanu pidpriemstva [Review of modern methods of forecasting the financial condition of the enterprise]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 4. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6232>. (in Ukrainian)